
OCENE IN POROČILA

Leben, Andreas, in Neweklowsky Gerhard (ur.), 2007: *Wiener Slavistisches Jahrbuch: Mit Beiträgen zur Tagung »Die Slowenistik in Österreich/Slovenistika v Avstriji«*. Band 53. Wien: OAW, 272 str.

Zbornik je plod simpozija z naslovom *Slovenistika v Avstriji*, ki sta ga 1. in 2. junija 2006 organizirala Inštitut za slavistiko in Slovenski znanstveni inštitut na Dunaju ob podpori tamkajšnje filološke fakultete. Ker ima študij slovenistike v Avstriji – na Dunaju, v Gradcu in Celovcu – razmeroma dolgo in bogato tradicijo ter svoje mesto na univerzah, kjer je izoblikovan na diplomski ravni, so – ali naj bi bile – pobude za taka znanstvena srečanja nekaj najbolj običajnega. V zborniku, kakršen je pričujoči, vidim možnost za spodbujanje dialoga in izgradnjo mostov med nacionalno in drugimi slavistikami oz. slovenistikami. Prav slednje so, če se poslužim Bahtinovega slovarja, zaradi svojega t. i. »zunajbivanja«, življenja na ozkem stiku z drugim, nemškim kulturnim krogom – pa tudi pozicije zunanjega opazovalca, ki jih lahko odtegne nekaterim nacionalnim predsodkom, tako da so na slovenski jezik in literaturo sposobne pogledati z zmernostjo –, tiste, ki so poklicane za to, da nacionalni vedi postavijo vprašanja, ki si jih prej morebiti ni zastavljala. Razkrijejo ji lahko nove pomenske možnosti, ki so naložene v duhovnih proizvodih naroda, in

pripomorejo k njihovemu ustvarjalnemu razumevanju. Šele nacionalna in druge slovenistike skupaj morejo ponuditi širši in kompleksnejši pogled na slovenski jezik, literaturo in kulturo. V tem kontekstu omenimo trenutno aktualen interdisciplinarni projekt dunajske slavistike, katerega plod bo enciklopedija slovenskega jezika, literature in kulture na Koroškem. Poteka pod okriljem avstrijske akademije znanosti in združuje znanstvenike z različnih družboslovnih in humanističnih področij ter avstrijske in slovenske slaviste. Sem spada lingvogeografski projekt Slovenskega, Slovanskega in Evropskega lingvističnega atlasa, o katerem piše v zborniku Vera Smole. Izvaja se na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU v Ljubljani, pri njem pa izmed avstrijskih slovenistov z gradivom na terenu in monografskimi dialektološkimi obravnavami koroških govorov sodelujejo Ludvik Karničar, Herta Maurer-Lausegger, Gerhard Neweklowski in Pavel Zdovc.

Razprave za zbornik je prispevalo 21 strokovnjakov s področja slovenistike, največ avstrijskih, med slovenskimi Silvija Borovnik in Vera Smole z

mariborske in ljubljanske univerze. Njegov tematski razpon je širok. Jezikoslovne razprave dajejo najprej vpogled v dogajanje na področju jezika v srednjem veku, zatem pa se zanimanje preusmeri na njegov razvoj v dobi protestantskega gibanja. Pozornost je na javnih vlogah slovenščine v 18. stoletju. Obravnavana je slovenska literatura s posebnim ozirom na slovensko koroško ustvarjalnost. Strnjeno so podana spoznanja, ki jih lahko poraja jezikovna praksa in poučevanje slovenščine kot drugega/tujega jezika. Tu so spoznanja s področja zgodovine znanosti, ki razkrivajo slovensko-nemške znanstvene stike. Prostor je odmerjen prevodoslovju, ki se zoži na vprašanje posredovanja slovenske prevodne literature v nemškem prostoru in obratno. Zbornik zaključuje vprašanja in premisleki o usodi in perspektivah slovenistike na celovski, graški in dunajski slovenistiki, ki kljub manjšemu pesimizmu napovedujejo kontinuirano življenje avstrijskih slavistik.

Gotovo bi vsak bralec glede na zanimanja razprave drugače klasificiral in dal poudarek zdaj tej, zdaj drugi temi. Upoštevajoč 500-letnico Trubarjevega rojstva, ki je znotraj slovenističnih in drugih znanstvenih okvirjev za jedrno temo zanimanja v tem letu postavila protestantizem, znotraj tega pa njegove zasluge za oblikovanje slovenskega knjižnega jezika in razvoj slovenske (tiskane) književnosti, bi v središče postavila razpravi Gerharda Neweklowskega z naslovom *Primož Trubar als Schöpfer einer Schriftsprache* in Radoslava Katičiča *Zur Polemik von Primus Truber mit Paulus Skalic*. V jedru

članka Neweklowski pregledno prikaže, kakšne rešitve je Trubar predlagal v pisavi in (na)glasoslovju (pisava l-ja, s- in š-jevskih glasov ter jata, pojav preglasa za zgodovinsko mehкими soglasniki, zvočniška glasova *lj* in *nj*) ter analizira njegove rešitve pri samostalniških končnicah (v dajalniku množine pri a-jevskih korenih) in predlogih (*na*, *za*, *nad*, *raz*). Zatem prehaja na morfološko raven, kjer sistematično predstavi kratke oblike pridevnika in rabo določnega člena. Slednja je zanimiva, saj je posledica vpliva pri prevajanju iz nemščine in pokaže na razliko med obema jezikoma, ki sta že ubrala svoj razvoj. Avtorja zanimajo sklanjatvene paradigme tipa *bog* in *srce*, saj se je ta naglasni tip razvil prav v času Trubarja, ter nekatere glagolske oblike. Od tod prihaja do spoznanja, da je Trubar bolj ali manj sam zaslužen za utemeljitev in utrditev knjižnega jezika, medtem ko so mu Krelj, Dalmatin in Bohorič s posameznimi modifikacijami največ sledili. Drugi prispevek je aktualen, ker se posveča medkulturnim stikom. Obravnava slovensko-hrvaške odnose in se ustavlja ob doslej manj upoštevanem Skalicevem tekstu iz leta 1560, za katerega je značilno odklonilno mnenje o Trubarjevem prevodu *Biblije*. Še najbolj zanimiva je analiza Skalicevega očitka Trubarju glede pretirane rabe germanizmov. Katičič dokaže, da Skalic ni razumel Trubarjeve izbire jezika in odločitve, da se bo tudi pri besedišču držal ljudske podlage. V nadaljevanju pa na primeru Skalicevega zavračanja Trubarjeve sicer preišljene izbire latinične pisave za slovenske prevode prepričljivo pokaže, da sta avtorja pripadala različnima jezikovnima

tradicijama in da sta slovenščina in hrvaščina – kljub bližini kajkavske hrvaščine in slovenščine – ubrali vsaka svoj književni razvoj ter bili že od 2. polovice 16. stoletja ločeni.

Da ni bila slovenščina le samostojna in od drugih jezikov razmejena enota, temveč da ji je že v srednjem veku pripadalo govorno področje, širše od današnjega, pokaže v razpravi *Zur Frage der Nordgrenze des slowenischen Sprachgebiets im Mittelalter* Georg Holzer. Razprava je jedrnata, vendar je avtor svoje teze obširno potrjeval od sredine osemdesetih, v devetdesetih letih prejšnjega in od začetka tega stoletja; mnoge izmed njih so izšle prav pri Dunajskem slavističnem zborniku. Težišče je na vprašanju, kdaj so bili vsi današnji slovenski dialekti med seboj identični in hkrati že različni od preostanka slovanske jezikovne družine; z drugimi besedami; kje bi se dalo v srednjem veku potegniti severno mejo slovenske jezikovne skupnosti. Holzer pristane na severno Nižjo Avstrijo, v kolikor slovenščino tega obdobja razumemo kot slovanščino z bavariskim superstratom. Ugotovitev se mi zdi pomembna za jezikovno umestitev *Brižinskih spomenikov*, katerih jezik potemtakem ne izhaja z območja, na katerem se danes govori slovensko, temveč iz vzhodne Avstrije med slovenskim in češkim govornim področjem, in je prostorsko gledano veliko bližje slednjemu. Inspirativno je spoznanje, da je slovenščina v srednjem veku obsegala bistveno širše območje od današnjega, a le če jo razumemo z ozirom na bavarščino, torej (konkurenčno) nemščino. To je tudi eden od razlogov, zakaj je slovenščina pustila toliko sledov

v nemških dialektih in toponimiki današnje Avstrije, npr. v območju Visokih Tur, kar preučuje Heinz D. Pohl (*Die Bedeutung des Slowenischen für die Toponymie der Tauernregion*). Med tipičnimi primeri navaja poimenovanja za vzpetine zemeljskega površja, rastlin in kmečkih jedi. Po drugi strani je nemško besedišče bogatilo slovensko (npr. poimenovanja oblastnih struktur). Slovanske jezikovne oblike protetičnega j-ja, nazalov, artikulacija skupine -schk- so vplivale tudi na krajevna imena na vzhodu in jugu Avstrije. Med drugim so podlaga imenom v občinah Kals in Heiligenblut ob vznožju Velikega Kleka.

Dalje po kronološki lestvici gre v spremljanju slovenščine Vincenc Rajšp. V prispevku *Uveljavljanje slovenščine kot poslovnega jezika v času Marije Terezije in Jožefa II.: patenti v slovenskem jeziku* očrta njeno uveljavljanje v javnosti od 2. polovice 18. stoletja. Postala je jezik prava, državne in cerkvene uprave ter šolstva. Rajšpova razprava je za slovenista zanimiva, saj strnjeno podaja funkcijsko raznovrstnost slovenščine v omenjeni dobi in ne zanemara dejstva, da se je slovenščina kljub povečani vlogi nemščine dejansko uveljavljala. Med razmeroma maloštevilnimi patenti v slovenščini, za kar je bilo med drugim krivo pomanjkanje prevajalcev, najdemo najstarejši znani objavljeni patent v slovenskem jeziku iz leta 1749, ki se tiče dezertstva.

O slovenski literaturi razmišlja v svojih razpravah šest avtorjev. Skladno s svojim raziskovalnim težiščem, ki gre ženskemu avtorstvu, Silvija Borovnik nadrobno analizira dela slovenskih

pesnic v Avstriji. Razprava je zasnovana dvodelno, tako da zelo dobro prodre v bistvo zastavljenega problema. Njen lok namreč sega od domačijskih avtoric pa vse do tistih, ki v svojem pesništvu obravnavajo širok razpon problemov ženske v sodobnem svetu. Najprej predstavi pesniško zbirko in poetiko Milke Hartman (1902–1997), za katero so značilne rodoljubne, deloma patetične pesmi z ljubečim odnosom do jezika, doma, zemlje in se iztečejo največ v subjektivno povezanost z narodnim kolektivom. V kontrastu s tem pride v prispevku do izraza poetika ustvarjalk, obremenjenih z bolj »intelektualnimi« temami in za katere je značilna večja literarnoestetska ambicija. Borovnikova začenja z Majo Haderlap (1961), katere pesništvo je osrediščeno na bivanjske teme, ljubezen, nasprotje med vaškim in mestnim okoljem, narodno usodo in je za razliko od Hartmanove daleč stran od narodne vzgojnosti. Avtorica na podlagi vrste primerov pokaže, kako postane pri Haderlapovi dom ambivalenten, saj ni le varno zavetje, ampak hkrati utesnjuje, ter analizira položaj ženske ustvarjalke, ki je toliko bolj problematičen zaradi vpetosti v patriarhalni kolektiv. Med značilnostmi poetike Cvetke Lipuš (1966) Borovnikova navaja neobremenjenost s socialno in narodno usodo, sproščenost izraza, vidno v besedno-glasovni igri, večpomenskosti izraza in ustvarjalni rabi arhaizmov in koroškizmov, ter humornost, ki prihaja do izraza v njeni erotični poeziji. Izpostavlja pesničino samosvojost, ki se razen v jezikovnem izrazu odraža v distanciranju od vsakršne pripadnosti. Prehaja k Maruši Krese (1947), pri kateri podčrta ironično dimenzijo njenega pesništva,

medtem ko pri Mileni Merlak (1935) opozori na izstopajoči motiv »iskalstva in brodolomstva«; imenuje jo »osamelko«. V sklepu navedena imena slovenskih književnic v Avstriji (Minka Korenčan, Flora Rauter, Maria Bartoloth, Ivana Kampuš) razumem kot poziv k usmerjanju zanimanja k t. i. marginam literarnega sistema. Z analizami njihove ustvarjalnosti bodo zapolnjene bele lise literarnozgodovinskega polja. Komplementarno dopolnilo spoznanjem nacionalne literarne vede so raziskave Johanna Strutza (*Regionalität – Interregionalität – Komparatistik. Die slowenische Literatur im Rahmen des Klagenfurter komparatistischen Regionalschwerpunkts*). Pri njem se mi zdi pomembno poudariti, da izraz »regionalni« nikakor ni v povezavi z literarnoestetsko neambicioznostjo, ozkostjo, omejenostjo literature, kakršna se utegne zazdeti, če nanjo gledamo znotraj meja Slovenije, temveč je otežen s kulturno-jezikovno večdimenzionalnostjo. Strutz na poseben način razpre meje nacionalne vede, saj literature, ki nastaja zunaj meja Slovenije in izvira iz življenja in delovanja na stiku, ne umesti ne k enemu ne k drugemu jezikovnemu in kulturnemu krogu. V tovrstnih raziskavah vidim sama možnost za dopolnitev nacionalnega literarnega sistema ter njegovo vez z drugimi literarnimi sistemi, konkretno, nemškim in italijanskim. Avtor analizira tri primere literature obeh avtohtonih slovenskih skupnosti v Italiji in na Koroškem: koroškega pesnika Janija Oswalda in tržaška pisca Borisa Pahorja in Alojza Rebulo. Pri prvem nazorno pokaže, kako je identiteta v tradicionalnem pomenu besede v dvojezičnem okolju postavljena pod

vprašaj, saj se subjekt ne odloča, ampak sprejme nase »breme« večjezičnosti in večkulturnosti. Sodobni slovenski književnosti se posveča Peter Scherber (*Österreich, 1938 und die Folgen*). Analizira romana Draga Jančarja *Severni sij* in Andreja Hienga *Čudežni Feliks*, ki skozi časovno oddaljeno optiko tematizirata dogajanje okrog druge svetovne vojne. Ustavila bi se ob Scherberjevi natančni analizi Jančarjevega teksta iz prvega dela članka. Če upoštevamo, da je kritika roman proglasila za manj uspelo stvaritev, je omenjena analiza korektiv v zgodovini recepcije tega dela. Skozi niz argumentov postane jasno, da je Jančarjeva tematizacija te zgodovinske dobe antipol povojni realsocialistični podobiz zgodovine. Večdimenzionalnost dela izostri avtor s potrditvijo uvodne teze o njegovi vrstni izmuzljivosti, saj romana nikakor ni mogoče spraviti samo pod oznako psihološkega kriminalnega romana ali družinske kronike. Če vse to spravim v povezavo z neposredno pred tem predstavljenimi težišči interkulture komparativistike, ki so na jezikovni in kulturni polifoniji književnosti, bi to analizo umestila med sodobne literarnovedne razprave posebej zaradi tistega dela, v katerem meče luč na lokalno specifično dogajališča – skozi oči avktorialnega pripovedovalca bralec spoznava tudi zgodovino in topografijo Maribora – ter izpostavlja oplajanje nemškega in slovenskega elementa. Čeprav je njuno sobivanje v romanu na ozadju aktualnih dogodkov vse bolj neznosno, groteskno in presvetljeno z ironijo, ki napoveduje katastrofičen razplet, Scherber z izostritvijo slovensko-nemških odnosov implicira, kje še so v Jančarjevem, pa tudi drugih delih

raziskovalni potenciali interkultureno orientirane literarne zgodovine.

Bernarda Katušić (*Tavčars Realismus*) realizem odtegne enoumni definiciji, saj ni več oznaka za časovno obdobje, in ga razširi na način pisanja, upodobitveno obliko, ki se je ne da zvesti na eno samo zgodovinsko obdobje, ampak je fleksibilna in podvržena spremembam. Na tej podlagi relativizira utečeno trditev, da je Tavčarjeva *Visoška kronika* vrhunec slovenske realistične proze. Strinja se, da delo upošteva zakonitosti realistične poetike 19. stoletja (forma kronike, tematizacija dela slovenske zgodovine, opiranje na konkretno obstoječe kraje dogajališča, vključitev zgodovinskih osebnosti, opiranje na zgodovinske vire in dokumente, kronološko-kavzalni princip pripovedovanja, zunanja fokalizacija, ki se vzdržuje pojasnjujočih komentarjev, eksplicitnih vrednotenj, omejenost pripovedujočih instanc na neposredno videno in slišano), vendar po drugi plati pokaže, kje je realistična poetika spodkopana z iracionalnimi in nadnaravnimi elementi (fantastično-romantični kolorit, pojav hudiča v podobi človeka, ženske, obtožene čarovništva, motiv vračajočih se mrtvecev, razpetost protagonista med katoliško prepričanje in vraže). Trk dveh diametralno nasprotnih si podob sveta, empirično-realistične in srednjeveškomiščične, ki se ne izključujeta, ampak sta le kritično sopostavljeni, moramo po Katušičevi brati kot vsoto delnih sodb in razumeti kot krinko za Tavčarjev kompleksen odnos do sveta. Razprava izpod peresa Stefana Simoneka (*Wiener An- und Einsichten in Oton Župančičs Briefen an Berta Vajdič*) je nastala na podlagi pisemske korespondence

(1897–1911) med Otonom Župančičem in njegovo zaročenko. Za Simoneka je gradivo zanimivo z vidika vpliva dunajskega vele mestnega življenja, v katerem so se ponujale možnosti za medkulturne kontakte (pa tudi konflikte), na Župančičev pesniški razvoj in preko njega na internacionalizacijo slovenske književnosti moderne. Soodgovorne za to so bile po Simonekovi analizi Župančičevih refleksij njegove izkušnje z gledališčem, glasbenim življenjem, muzeji in nemškim časopisjem (*Die Zeit*) ter internacionalnimi secesijskimi razstavami upodablajoče umetnosti. Kljub Župančičevemu navdušenju za omenjeno kulturno dogajanje, ki je širilo njegovo obzorje in intenziviralo navdušenje za internacionalizacijo umetnosti, članek ne zanemarja pesnikovega stalnega vračanja k slovenskemu stališču.

Večkrat omenjeni in aktualni poskus prestopanja meja tradicionalnega literarnozgodovinskega diskurza, katerega sledi sem že izpostavila na primeru nekaterih razprav, dopolnimo s še eno literarnovedno razpravo Andreasa Lebna (*Problemeder Autobiographieforschung im slowenischen Kontext*). Najprej pregleda dosedanje raziskave na področju avtobiografije, zatem pa očrta glavna problemska polja in perspektive, s pomočjo katerih bi se dalo to področje literarne vede nadgraditi in se po tej poti vključiti v mednarodni znanstveni diskurz. Leben opaža do konca osemdesetih let podhranjenost literarne vede na tem raziskovalnem področju. To med drugim povezuje z narodnokonstitutivno in -afirmativno funkcijo literarne vede, zgodovine in velikega dela literature, zaradi česar so bili bolj individualni žanri in

problematiche potisnjeni v kot. Ključno spoznanje je, da je avtobiografija v glavnem veljala za polliterarno vrsto in je bila podrejena zgodovinopisni perspektivi ter umeščena k spominski literaturi (Bernik, Dolgan, Kmecl). Na drugi strani opaža v obravnavi avtobiografije posamezne premike (Hladnik, Pušenjak, Zadravec, Grdina, Koron, Šlibar), ki ne problematizirajo le razmerja fakt in fikcija, temveč jih zanima tudi pojem subjekta, struktura in funkcije tega žanra. Kvalitativni in kvantitativni dvig avtobiografskih raziskav povezuje s procesom demokratizacije Slovenije. Upoštevajoč navedena imena raziskovalcev, ki segajo od slovenistike do germanistike in primerjalne književnosti, zgodovine pa sociologije, lahko rečem, da to polje res prerašča okvirje nacionalne vede in je možnost tako za povezovanje z drugimi nacionalnimi vedami kot tudi drugimi znanstvenimi disciplinami.

V prevodoslovnem razdelku zbornika Erich Prunč (*Deutsch-slowenische/kroatische Übersetzung 1848–1918*) predstavi raziskovalni projekt Balkanske komisije Avstrijske akademije znanosti, katerega težišče je nemško-slovensko-hrvaška prevajalska dejavnost med omenjenima letoma. Ker sta se slovensko in hrvaško jezikoslovje ter literarna veda le malo ukvarjala s kulturnimi aspekti pri prevajanju, pa še to večinoma v povezavi s t. i. kanonskimi teksti, skuša projekt to vrzel zapolniti in naglasiti še druge vidike prevajanja. Jedro projekta je zato izgradnja podatkovne baze, ki naj prikaže vse slovenske in hrvaške prevode zamejene dobe. Korpus je podlaga za različne raziskave, vendar bi kot slovenistka, katere zanimanje je

tudi na nemški književnosti 19. stoletja na Slovenskem, izpostavila zlasti tisto funkcijo elektronske baze, s katero se da zasledovati pot posameznega teksta od izhodiščnega do ciljnega besedila. Na tej podlagi namreč lahko izluščimo cilje, norme, kriterije, ki so vodili prevajanje iz nemščine v slovenščino. Prunč ugotavlja, da je ključno vlogo pri prevajanju poleg zvrstne selekcije igrala norma ciljnokulturne adaptacije; prevajalci so upoštevali kulturno in socialno pogojene recepcijske sposobnosti publike, nezanimljivo je bilo njihovo ideološko ozadje, založnike idr. težnje v literarni komunikaciji. Podaja prevoda Mayevega teksta s strani Hrizogona Majerja. Podobno Erwin Köstler (*Wem soll die Übersetzung nutzen?*), le da ga zanimajo mehanizmi posredovanja slovenske literature v nemški prostor. Prav tako izpostavlja vlogo praktičnih, osebnih in nacionalnih konceptov – in to na obeh straneh –, ki so bili ključni za nastajanje prevajalskega kanona. Namesto Prešernovega primera bi omenila manj znani primer J. F. Perkoniga. Köstler meni, da je koroški pisec nedvomno zaslužen za prevode slovenske literature v nemščino, vendar hkrati opozarja, da je bila njegova kulturnoposredniška vloga zgolj simbolna. Z vrednotenjem slovenske literature po narodnopsiholoških kriterijih je na poseben način legitimiral hegemonistične težnje nemštva na Koroškem. Očividno je, da so bile kulturne in ideološke težnje pri vzpostavljanju literarnih sistemov nekaj običajnega in da se tudi bistveno večji nemški literarni sistem v tem smislu ni razlikoval od slovenskega. Tu se mi zato kažejo spodbude za primerjalno preučevanje vzpostavljanja obeh literarnih sistemov. Kako je lahko izbor

tekstov za prevod instrumentaliziran npr. s strani posrednikovih ideoloških konceptov, pokaže na primeru Ivana Cankarja.

Zgodovino znanosti pokrivata prispevka Sergia Bonazze (*Kopitar und Friedrich Schlegel in Wien: Wissenschaftsbeziehungen*) in Katje Sturm-Schnabl (*Miklosichs Bedeutung für die Slowenistik unter besonderer Berücksichtigung seiner Lesebücher für Mittelschulen*). Bonazzov prispevek je aktualen iz treh razlogov. S tem, ko postavlja v središče slovensko-nemške znanstvene odnose, predstavlja še eno od perspektiv za širjenje meja nacionalne literarne vede. Njegova revizija in ponovno ovrednotenje dokumentov in korespondenčnih virov ter Kopitarjevih polemičnih člankov v Schleglovi reviji spodkopava uveljavljeno mnenje, da sta bila znanstvenika najožje duhovno povezana. Če je Schlegel v Kopitarju videl učenjaka, zaradi česar ga je povabil k sodelovanju in bil celo pod njegovim vplivom (sanskrit), je Kopitar podobno kakor npr. Humboldt dvomil v Schleglovo znanstvenost. Pomen prispevka je še v tem, da na koncu dodaja dve doslej nenatisnjeni pismi Fr. Schlegla Kopitarju. Sturm-Schnablova predstavi znanstveno delo Franca Miklošiča. V središču so njegove slovenske čitanke za višjo stopnjo gimnazije, za katere se je obvezal na uradno prošnjo leta 1849. Z vključitvijo slovenskih in prevodnih tekstov iz drugih slovanskih jezikov ter francoščine in nemščine je postavil merilo za pisanje šolskih beril. Ustavlja se ob slovenski slovnici in strokovnem slovensko-nemškem slovarju, za katerega se je odločil leta 1850 in je postal gradivo za Pleteršnikov

slovar. Avtorica poudarja Miklošičev pomen pri znanstvenem utemeljevanju slovenskega jezika in slovenistike kot nacionalne vede ter njegov doprinos za slovenski šolski sistem in prakso, iz katere so spet vzniknili novi znanstveniki in ustvarjalci (Štrekelj, Murko, Glaser idr.).

Šolska oz. jezikovna praksa je predmet prispevka Elizabete Jenko (*Jezikovna praksa pri pouku slovenščine kot tujega jezika*). Vabljev je zlasti za slovenistopraktike, saj se vsakodnevno srečujejo z vprašanji pristopov pri poučevanju slovenščine, ki naj pripelje tako do poznavanja kot znanja jezika, ter načrtovanja vsebin. Jenkova najprej očrta programe poučevanja slovenščine na Ljudskih visokih šolah, avstrijski Akademiji za obramboslovje, ki se že ravna po evropskem jezikovnem okvirju, prehaja na Celoletno šolo slovenskega jezika in se ustavlja ob pouku slovenščine na dunajski univerzi, kjer dobi pouk slovenščine po obliki intenzivnejšega tečaja s približno 350 urami spremljevalno vlogo. Srečuje se s problemom, kako na eni strani razviti pri učečih se čim boljše sporazumevalne zmožnosti, na drugi pa dati čim boljše podlago za znanstveno in raziskovalno delo ter omogočiti vpogled v teorijo jezika in sociokulturni kontekst. Odgovor na to je vse prej kot enostaven.

V zadnji del zbornika so umeščene tri razprave. Herta Maurer-Lausegger (*Zur Slowenistik an der Universität Klagenfurt*) nas seznani z dolgo razvojno potjo slavistike v Celovcu, kjer je po svoji predhodnici, Visoki šoli za izobraževalne vede, dobila mesto na Alpsko-jadranski univerzi. Da se

za slavistiko zunaj meja Slovenije ni bati, priča podatek, da potekajo slovenistične raziskave tudi na oddelku za splošno jezikoslovje in primerjalno literarno vedo (Neweklowski, Pohl, Maurer-Lausegger, Strutz). Celovška slavistika redno sodeluje z Ljubljano in Mariborom, od koder prihajajo v Celovec gostujoči jezikoslovci in literarni zgodovinarji, ter koprsko univerzo. Veliko vlogo ima lektorat slovenskega jezika, ki je tako izobraževalnega kot socialnopolitičnega pomena. Slovenščino študirajo tisti, katerih materni jezik je slovenščina, ter tisti s slabšim znanjem ali celo popolni začetniki. Njihove diplome, ki segajo od fonologije do dialektologije in literature, odražajo izpopolnjenost študijskega programa. Dolgo tradicijo graške slavistike prikaže Ludwig Karničar (*Die Perspektiven der Slowenistik in Graz*). V Gradcu je bila 1811 odobrena prva stolica za slovenščino, kjer so do konca prve svetovne vojne učili Murko, Krek, Nahtigal, Oblak, Štrekelj, Ramovš ter pisali zgodovino slavistike na tem področju. Če je bila sprva zamišljena bolj kot jezikoslovni študij, ki naj izobrazí profesorje slovenščine in so se nanjo vpisovali največ Slovenci, je od sedemdesetih let profil študentov drugačen. Kakor v Celovcu se nanjo vpisujejo nemško govoreči Avstrijci. Karničar poudarja, da je zanimanje za ta študij v porastu zadnjih deset let, saj je slovenščina delovni jezik Evropske unije. Med dosežki graške slavistike ne moremo mimo projekta leksikalne inventarizacije koroškega ljudskega jezika, za katerega sta dala Prunč in Hafner pobudo v sedemdesetih letih.

V nasprotju z zgornjima prispevkoma

pa Gero Fischer (*Perspektiven der Slowenistik am Institut für Slawistik der Universität Wien aus der Sicht der Lehre*) meni, da eksistenca dunajske slovenistike v nobenem primeru ni zagotovljena, saj nima lastne stolice. Po njegovem so največji krivci za to prenovljeni bolonjski programi, ki vodijo v združevanje vseh nacionalnih filologij pod slavistiko. Po drugi plati gre na vse skupaj pogledati bolj optimistično. Resnost slovenističnega študija in da so za to dani vsi potrebni pogoji namreč potrjuje prispevek Eve Hüttl-Hubert. Izkazuje se, da je dunajska nacionalna knjižnica prava zakladnica slovenističnih fondov. Slovensko beletristično in drugo gradivo ima nezanemarljiv delež v elektronskih katalogih. Za slovenista-raziskovalca je npr. uporabna baza digitaliziranih časnikov in časopisov v okviru virtualne čitalnice avstrijske nacionalne knjižnice ANNO, kjer med drugim najdemo *Laibacher Zeitung* (1783–1918), *Illyrisches Blatt* in *Intelligenzblatt*.

Pričujoči zbornik je vabljen za sloveniste »širokih« zanimanj, saj daje vpogled v širok spekter problemskih polj; od jezikoslovnega do literarnovednega,

didaktičnega in prevodoslovnega. Mnoga so verjetno zaradi svojega specifičnega položaja odprli prav avstrijski slovenisti in na poseben način razprli meje nacionalne vede. Članki se gibajo od bolj teoretskih do praktično orientiranih, svoje postavke pa avtorji ilustrirajo z različnimi aplikacijami in primeri. Iz razprav je razvidno, da so internacionalni problemi in preudarki pustili sledove tudi v slovenističnem znanstvenem diskurzu. Če je bil prej – vsaj kar se tiče literarnovedne discipline – večinoma usmerjen k vzdrževanju narodne identitete in so bili podlaga za literarnoestetsko presojanje in literarnozgodovinsko vrednotenje narodni kriteriji, lahko zdaj – in potem ko so funkcijo narodne reprezentacije in afirmacije prevzeli politični idr. sistemi – posvetimo pozornost še drugim problemskim poljem, ki so bila prej bolj v senci nacionalno orientirane znanosti. Tu bi izpostavila preučevanje slovensko-nemških literarnih, kulturnih in znanstvenih stikov.

Urška Perenič
Univerza v Mariboru
Filozofska fakulteta
urska.perenic@uni-mb.si

Življenjska zgodba kot terapevtsko sredstvo in katarza

Uvod

Teorija o avtonomnosti literature je slovensko prakso le-te prignala do skrajnosti predvsem v poeziji in mestoma tudi v prozi (prim. Žabot 1996).

Kljub temu da je stvarno življenjsko gradivo še zmeraj ostalo odlična snov – če je dovoljeno tako reči – sodobne

slovenske klasike,¹ bi bilo imenitno primerjati avtorske postopke v procesu literarizacije lastnega spominskega gradiva v teh in drugih, tu neimenovanih, a prav tako dobrih delih.

¹Prim. Edvard Kocbek, *Tovarišija* (1949), Lojze Kovačič, *Prišleki* (1984–1985), Vladimir Kavčič, *Prihodnost, ki je ni bilo* (2005).